

ዳኞች፡- መንበረዐሐይ ታደሰ

ፍሥሐ ወርቅነህ

ሰንዱ አለመ

ሆሣዕና ነጋሽ

አሰግድ ጋሻው

አመልካች፡- የኢትዮጵያ መድን ድርጅት

ተጠሪ፡- አቶ ጌታሁን ኃይለ

ስራ ክርክር - የዓመት ዕረፍት ክፍያ - የአዋጅ ቁጥር 42/85 አንቀጽ 79/2/
እና /5/፣ 77/5/፣ 77/3/

የአሁን ተጠሪ በአመልካች ላይ ክስ መስርተው የ128 ቀናት የዓመት ዕረፍት በገንዘብ ተለውጦ እንዲሰጣቸው የጠየቁ ሲሆን ጉዳዩን በመጀመሪያ ያየው የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም የተላለፈ የዓመት ዕረፍት ፈቃድ ከሁለት ዓመት በላይ መራዘም ስለሌለበት 128 የአረፍት ቀናት ተቀንሶ አዋጁ በሥራ ላይ ከዋለበት ጀምሮ ተጠሪ እስከተሰናበቱበት ድረስ የአንድ አመት ከአሥራ ሦስት ቀናት የዓመት ዕረፍት ክፍያ ብቻ ይከፈል በማለት ሊወሰን ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ደግሞ የተጠሪ ገንዘብ (የጠየቀው የአመት ዕረፍት) ላይቀንስ ሊከፈል ይገባል በማለት በመወሰኑ የቀረበ አቤቱታ።

ፁሣኔ፡- የፌዴራሉ የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የሰጠውና የፌዴራሉ ከፍተኛ ፍርድ ቤት ያሻሻለው ውሳኔ ተሻሻሏል።

1. ከሁለት ዓመት በላይ የተራዘመ ፈቃዶች በገንዘብ የሚተኩ አይደሉም
2. አንድ ሠራተኛ የሥራ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠቀመበት የዓመት ፈቃድ ክፍያ ሁሉ የጊዜ ገደብ ሳይኖረው በገንዘብ ተቀይሮ ሊከፈለው አይችልም።

ዳኞች፡- መንበረመሐይ ታደሰ

ፍሥሐ ወርቅነህ

ሰንዱ አለሙ

ሆሣዕና ነጋሽ

አሰግድ ጋሻው

አመልካች፡- የኢትዮጵያ መድን ድርጅት ነ/ፊጅ ሀይሉ ተሰማ ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ ጌታሁን ኃይሉ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

አመልካች ለሰበር ችሎት አቤቱታ ያቀረበው የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት በመዝ.ቁ.15313 ህዳር 25 ቀን 1996 ዓ.ም የአመት ዕረፍት ክፍያን በተመለከተ በሰጠው ውሣኔ ቅር በመሰኘት ነው፡፡

ጉዳዩ የተጀመረው በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ነው፡፡ የአሁኑ ተጠሪ በአመልካች ላይ ክስ የመሰረተው ከሌሎች ክፍያዎች ጋር የተጠራቀመ የ128 ቀናት የአመት እረፍት በገንዘብ ተለውጦ እንዲከፈለው ነው፡፡ አመልካች የአመት ዕረፍት ክፍያን አስመልክቶ በአዋጅ ቁጥር 42/85 አንቀጽ 79 2 እና 5 መሠረት የተላለፈው የዓመት ፈቃድ ከሚቀጥለው ሁለት አመት በላይ ሊራዘም አይችልም ተጠሪ የጠየቀው ክፍያ በሕጉ ከተሰጠው በላይ ስለሆነ ሊከፈለው አይገባም በማለት መከራክሩን የፍ/ቤቱ ውሣኔ ያሳያል፡፡

ጉዳዩን በመጀመሪያ ያየው የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ [...] የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅ ቁጥር 42/85 አንቀጽ 192/1/ሠ/ አዋጅ ቁጥር 64/68 የሆነውን በግልጽ የሻረው በመሆኑ በዚህ ጉዳይ ላይ አዋጅ ቁጥር 42/85 ተፈጻሚ ሊሆን አይችልም የሚለው የተከሣሽ ክርክር ተቀባይነት የለውም፡፡ ስለሆነም በአዋጅ ቁጥር 42/85 በአንቀጽ 79/5/ ሥር በአንቀጽ 79/1/ እና 12/ የተላለፈ የአመት ዕረፍት ፈቃድ ከሁለት አመት በላይ መራዘም እንደሌለበት የተደገነ በመሆኑ በዚህ ድንጋጌ መሠረት የተከሣሽ 128 የእረፍት ቀናት ተቀንሶ አዋጁ በሥራ ላይ ከዋለበት

ከጥር 12/85 ጀምሮ እስከተሰናበቱበት ጊዜ እስከ ጥር 28/86 ዓ.ም ያለው ጊዜ የአንድ አመት ከአሥራ ሶስት ቀናት የአመት ዕረፍት ክፍያ ብቻ በአንቀጽ 77/3/ መሠረት እንዲከፈል የሚል ነው።

የአሁን ተጠሪ በዚህ ውሣኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቧል። ፍ/ቤቱም አዋጅ ቁጥር 42/85 አንቀጽ 79/5/ የአመት ዕረፍት ከሁለት አመት በላይ ሊተላለፍ አይችልም ሲል ሠራተኛው ከሁለት ዓመት በላይ ያጠራቀመው የአመት ዕረፍት ካለ አይገባውም ማለቱ አይደለም። ይልቁንም በአዋጁ በቁጥር 77/5/ ላይ ያልወሰደው የአመት ፈቃድ በጠቅላላ ታስቦ እንዲከፈለው ተደንግጓል። በመሆኑም ተጠሪ የጠየቀው የአመት ዕረፍት ክፍያ ሳይቀነስ እንዲከፈለው በማለት የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ውሣኔውን በማሻሻል ወስኗል።

አመልካች የከፍተኛ ፍ/ቤት መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ፈጽሟል ሲል አቤቱታ ያቀረበው በዚህ ውሣኔ ላይ ነው። ታህሣሥ 19 ቀን 1996 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው ማመልከቻ በውሣኔው መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ተሰርቷል ሲል የሚያቀርባቸው ክርክሮችም፡

- የተጠሪ የዓመት ዕረፍት በገንዘብ ተቀይሮ ይከፈለኝ ጥያቄ ከሥራ ከመሰናበታቸው ጥር 30/86 ዓ.ም በፊት የነበረና በተለይም አዋጅ ቁጥር 42/85 ከመውጣቱ በፊት በነበረው አዋጅ ቁጥር 64/68 በአንቀጽ 34/4/ ከሁሉ መሠረት ያልተላለፈ በመሆኑ ሊጠየቅ አይገባም።
- በአዋጅ አንቀጽ 79/2-3/ መሠረት ሠራተኛው ጠይቆ ወይም አሠራው የሥራ ሁኔታ አስገድዶት የተላለፈ ለመሆኑ የቀረበ ማስረጃ የሌለ ከመሆኑም በላይ በዚሁ አንቀጽ 79/5/ በግልጽ እንደተቀመጠው በሁለቱ ስምምነት የተላለፈ የአመት ዕረፍት ቢኖር እንኳን ከሁለት አመት በላይ ሊራዘም እንደማይችል በግልጽ ሰፍሯል። ተጠሪ በአዋጁ መሠረት የተላለፈ የአመት ዕረፍት ያላቸው ለመሆኑ ያልገለጹ ከመሆኑም በላይ አንቀጽ 79/5/ ከሁለት ዓመት በላይ ሊተላለፍ እንደማይችል በግልጽ የደነገገውን ከፍተኛ ፍ/ቤት ባለመቀበል በአዋጅ አንቀጽ 77/5/ በሙሉ በገንዘብ ተቀይሮ ይከፈላቸው በማለት የሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት አለበት የሚሉ ናቸው።

አቤቱታው በሰበር ችሎት እንደታይ ታዩ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥ በታዘዘው መሠረት ሚያዝያ 28 ቀን 1996 ዓ.ም የተጻፈ መልስ አቅርቧል። በመልሱም የከፍተኛ ፍ/ቤት ውሣኔ የህግ ስህተት እንደሌለበት በመግለጽ እንዲፀና ጠይቋል። አመልካቹም የመልስ መልስ አቅርቧል።

በዚህ ጉዳይ ተመርምሮ ሊወሰን የሚገባው ዋናው የክርክር ጭብጥ አንድ ሠራተኛ የሥራ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠቀመበትን የአመት ዕረፍት ቀናት ሁሉ የጊዜ ገደብ ሳይኖረው በገንዘብ ተለውጦ እንዲከፈለው ይገባል ወይ? የሚለው ሲሆን ተያይዞም የአመት ዕረፍት ሠራተኛው በግልጽ በጽሁፍ ወይም በቃል ካልጠየቀ አሠራውም በግልጽ እንዲተላለፍ ካልፈቀደ ፍቃዱ እንደተላለፈ አይቆጠርም። ወይ? የሚለው ጭብጥም ይታያል።

በቅድሚያ ግን አመልካች የተጠሪ የአመት ዕረፍት በገንዘብ ተቀይሮ ይከፈለኝ ጥያቄ አዋጅ ቁ.42/85 ከመውጣቱ በፊት የነበረ መብት ስለሆነ በአዋጅ ቁጥር 64/68 መሠረት መታየት ይገባል ሲል የሚያቀርበውን ክርክር ተመልክተናል። ተጠሪ ክሱን ያቀረበው ግንቦት 14 ቀን 1990 ዓ.ም አዋጅ ቁጥር 42/85 በሥራ ላይ እያለ ነው። አዋጅ ቁጥር 64/68 በአዋጅ ቁጥር 42/85 በአንቀጽ 192/ሠ/ እንደተሻረ ተገልጿል። አዋጅ ቁጥር 64/68 በኋለኛው አዋጅ በሥራ ላይ ከዋለ በኋላ ተፈፃሚ የሚሆነው በአዋጅ ቁጥር 42/85 በቁጥር 191 እንደተደነገገው አዋጅ ቁጥር 64/68 በሥራ ላይ እያለ ክሱ መታየት ጀምሮ ቢሆን ነበር። በዚህ ድንጋጌ መሠረት የተሻረውን አዋጅ ቁጥር 64/68 ተፈፃሚ ለማድረግ መታየት ያለበት የኋለኛው አዋጅ ሲተካ ሥራ ላይ ሲወል ጉዳዩ በቀድሞው አዋጅ መታየት የጀመረ መሆን አለመሆኑን እንጂ መብቱ የተገኘበትን ጊዜ አይደለም። ከላይ እንደተገለፀው ተጠሪ ክሱን ያቀረበው አዋጅ ቁጥር 42/85 በሥራ ላይ እያለ በመሆኑ በዚህ ጉዳይ ተፈፃሚ የሚሆነው ይኸው አዋጅ ቁ.42/85 ነው። ስለሆነም አመልካች የአዋጁን ተፈፃሚነት በተመለከተ የሚያቀርበው ክርክር ተቀባይነት የለውም።

በመቀጠልም አንድ ሠራተኛ የሥራ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠቀመበትን የአመት ዕረፍት ሁሉ ያለጊዜ ገደብ በገንዘብ ተለውጦ ሊከፈለው ይችላል ወይ? የሚለውን ዋና ጭብጥ እንመለከታለን።

ይህን ጭብጥ ለመመርመር በቅድሚያ የአመት ፍቃድን ምንነትና አሰራላጊነት መመልከት ተገቢ ነው። በአዋጅ ቁጥር 42/85 ከአንቀጽ 76-78 ካሉት ድንጋጌዎች የአመት ፈቃድ ለሠራተኛ ከከፍታ ጋር የሚሰጥ የሥራ ቀናት የዕረፍት ጊዜ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። በአዋጁ ቁጥር 13/4/ መሠረት ሠራተኛው ለሥራ ብቁ በሆነ የእኒምሮና የአካል ሁኔታ በሥራ ላይ መገኘት ይጠበቅበታል። የአመት ዕረፍት ከሚሰጥባቸው ምክንያቶች አንዱና ዋነኛው ሠራተኛው ይህን የሚጠበቅበትን ግዴታ ማሟላት እንዲችል ነው። በአዋጁ ስለ አመት ፈቃድ የሚናገረው ጠቅላላ ድንጋጌ /አንቀጽ 76 /2/ / በአመት ፈቃድ ፋንታ ገንዘብ መክፈል የተከለከለ እንደሆነ ይደነግጋል። አንድ ሠራተኛ የአመት ፈቃድ ለማግኘት ያለውን መብት በማናቸውም ሁኔታ ለመተው የሚያደርገው ስምምነት ተቀባይነት እንደሌለውም የዚሁ አንቀጽ ንዑስ /1/ ይደነግጋል። ከነዚህ ድንጋጌዎች ገንዘብ የአመት ፈቃድን መተካት እንደማይችል ሠራተኛው የአመት ፈቃዱን ለዕረፍት መጠቀም ያለበት መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። ሠራተኛው የአመት ፍቃዱን ባልተጠቀመ ቁጥር ፍቃዱ ወደ ገንዘብ ተለውጦ መክፈል እንደሌለበትም ያመለክታል።

በሌላ በኩል በዋናነት የአመት ዕረፍት ለሠራተኛ የሚሰጠው ሳይከፋፈል ሲሆን መስጠት ያለበትም ከእያንዳንዱ አመት የአገልግሎት ዘመን በኋላ ሳይጠራቀም ነው። /ቁጥር 77/1/ እና 78/ ። ሆኖም ሠራተኛው ተከፋፍሎ እንዲሰጠው ሲጠይቅና አሠሪውም ሲሰማማ ለሁለት ተከፍሎ ሊሰጠው ይችላል። /79/1// እንዲሁም ሠራተኛው ሲጠይቅና አሠሪውም ሲሰማማ በአሠሪውም በኩል የሥራ ሁኔታ ሲያስገድደው የሠራተኛውን የፈቃድ ጊዜ ሊያስተላልፍ ይችላል። /አንቀጽ 79/1/ እና /3/ የአመት ዕረፍትን ከላይ እንደተገለፀው በአሠሪና በሠራተኛው ስምምነት ማራዘም ቢቻልም ሊራዘም የሚችልበት ጊዜ ግን በሕጉ ወሰን ተደርጎለታል። ይኸውም በአንቀጽ 79/5/ እንደተደነገገው የአመት ፈቃድ ከሚቀጥለው ሁለት አመት በላይ ሊራዘም አይችልም። ይህ ድንጋጌ ከሁለት አመት መራዘም በኋላ ሠራተኛው ፍቃዱን የግድ መጠቀም ያለበት መሆኑን ያመለክታል።

በመቀጠልም ሠራተኛው በዚህ ሁኔታ ተራዝሞ ያልተጠቀመበትን ፍቃድ ሁሉ የሥራ ውሉ ሲቋረጥ የጊዜ ገደብ ሳይኖረው በገንዘብ ተለውጦ ሊከፈለው ይችላል ወይ? ወደሚለው ጭብጥ እንመለሳለን። የአመት እረፍት በገንዘብ ተለውጦ ሊከፈልባቸው የሚችሉ ሁኔታዎች በአዋጁ በግልጽ ተቀምጠዋል። እነሱም 1ኛው የሥራ ውሉ ለተቋረጠ ሠራተኛ ሲሆን 2ኛው ደግሞ በአንቀጽ 80 እንደተገለፀው አሠሪው በፍቃድ ላይ ያለ ሠራተኛን ጠርቶ ፈቃዱን ሳይጨርስ ሥራውን እንዲቀጥል ካደረገ ነው። በዚህ ሁኔታ በአንቀጽ 80/2/ ሠራተኛው ያልተጠቀመበትን ማለትም የቀረውን የአመት ፈቃድ በገንዘብ ተቀምጦ ሊከፈለው እንደሚችል ተደንግጓል።

ለያዝነው ጭብጥ አግባብነት ያለው የሥራ ውሉ የተቋረጠበት ሠራተኛን በማስመልከት ስለሚፈፀመው የአመት ዕረፍት ክፍያ ነው። የአዋጁ አንቀጽ 77/5/ የሥራ ውሉ የተቋረጠ ሠራተኛ ያልወሰደው የአመት ፈቃድ ታስቦ በገንዘብ እንደሚከፈለው ይደነግጋል። ከላይ እንደተመለከትነው የአመት ዕረፍት መሠረት ሀሣብ ክፍያ የሚፈፀምበት የዕረፍት ቀናት ማግኘት ቢሆንም የሥራ ውሉ የተቋረጠ ሠራተኛ ግን እንደአላማው በዕረፍቱ ሊጠቀምበት አይችልም። በዋናነት የአመት ዕረፍት በገንዘብ እንዲተካ ሕጉ ባይፈቅድም በሥራ ውሉ የተቋረጠ ሠራተኛ ግን በዕረፍቱ ፋንታ ገንዘብ እንዲከፈለው በህጉ ተፈቅዷል። ይህም የሆነው ከላይ እንደተገለፀው የሥራ ውሉ በመቋረጡ ምክንያት ሠራተኛው በዕረፍቱ ሊጠቀምበት የማይችል በመሆኑ ነው። ከዚህ ጋር ተያይዞም ክፍያ የሚፈፀምባቸው የትኞቹ ፍቃዶች ናቸው የሚለውን ነጥብ መመልከቱ ተገቢ ነው። ከላይ እንደተመለከትነው የአመት ፍቃድ ከሚቀጥለው ሁለት አመት በላይ ሊራዘም እንደማይችል በአንቀጽ 79/5/ ተደንግጓል። በአንቀጽ 76/1/ እና /2/ አንድ ሠራተኛ የአመት ፈቃዱን ለመተው ስምምነት ማድረግ እንደማይችል በአመት ፈቃድ ፈንታ ገንዘብ መክፈል የተከለከለ እንደሆነ ተደንግጓል። እነዚህ ድንጋጌዎች ተገናዝበው ሲታዩ የአዋጅ አንቀጽ 77/5/ የሥራ ውሉ ለተቋረጠ ሠራተኛ እንዲከፈል የፈቀደው የአመት ዕረፍት ክፍያ ሠራተኛው ሥራ ላይ ቢሆን ኖሮ ሊጠቀምባቸው የሚችሉ ፍቃዶችን እንደሆነ ያስገነዝባል። ይኸውም በህጉ መሠረት ሁለት አመት የተራዘመ

ወይም ሊራዘሙ የሚችሉና የደረሱ ፍቃዶችን ይጨምራል። ከዚህ ውጪ ግን ከሁለት አመት በላይ የተራዘሙ ፍቃዶች በገንዘብ የሚተኩ አይደሉም የሚል ድምዳሜ ላይ ያደርሳናል።

ሲጠቃለል ከላይ በተጠቀሰው ምክንያት አንድ ሠራተኛ የሥራ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠቀመበት የአመት ፍቃድ ክፍያ ሁሉ የጊዜ ገደብ ሳይኖረው በገንዘብ ተቀይሮ ሊከፈለው አይችልም። የከፍተኛው ፍ/ቤት ሠራተኛው የሥራ ውሉ ሲቋረጥ ያልተጠቀመበት የአመት ዕረፍት ሁሉ ያለምንም የጊዜ ወሰን ወደ ገንዘብ ተቀይሮ ሊከፈለው እንደሚችል በመቁጠር የአዋጁ ቁጥር 42/85 አንቀጽ 77/5/ነ መተርጎሙ የአመት ፈቃድ አላማንና መሠረተ ሃሳብን ያላገናዘበ በመሆኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት አለበት። ሊታረም ይገባል።

በመቀጠልም የአመት ዕረፍት ሠራተኛው በግልጽ በጽሁፍ ወይም በቃል ካልጠየቀ አሠራውም በግልጽ እንዲተላለፍ ካልፈቀደ ፍቃዱ እንደተላለፈ አይቆጠርም ወይ? የሚለውን ጭብጥ እንመለከታለን። የአዋጁን አንቀጽ 79/2/ የአመት ፈቃድ ሠራተኛው ሲጠይቅና አሠራውም ሲስማማ ሊተላለፍ እንደሚችል ይደነግጋል። ይህ ድንጋጌ የአመት ፈቃድን ለማስተላለፍ የአሠራውና የሠራተኛው ስምምነት አስፈላጊ መሆኑን ያስገነዝባል። ስምምነት በግልጽ ወይም ግልጽ ባልሆነ መንገድ ሊደረግ ይችላል። ስምምነት ከአሠራርም ሊታይ ይችላል። ሠራተኛው በስምምነት እንኳን ሊተወው የማይችል የአመት ዕረፍት በሕግ ተሰጥቶታል። ፍቃዱን መጠቀሙ መብቱም ግዴታውም ነው። አሠራው ኘሮግራም አውጥቶ ለሠራተኛው ፍቃድ መስጠት እንዳለበት የአዋጁ ቁጥር 78/2/ ይደነግጋል። የአመት ዕረፍትን ለተወሰነ ጊዜ ማራዘም እንደሚቻል ከላይ በገኘው ጭብጥ ተመልክተናል። እንግዲህ ሠራተኛው ፍቃድ መውሰድ ባለበት ጊዜ ሳይወሰድ ቢቀር አሠራውም ሳይሰጠው ሥራውን እንዲቀጥል በያደርግ ከአሠራራቸው ፍቃዱን ለማራዘም የተስማሙ መሆኑን መረዳት ይቻላል። ስምምነቱም ፍቃዱ በሕግ እንዲራዘም እስከተፈቀደ ጊዜ ድረስ ብቻ እንደተደረገ ሊቆጠር ይገባል።

ሲጠቃለል ፍቃድን ስለማስተላለፍ የሚደነግገው አዋጁ ድንጋጌ /አንቀጽ 79/ ፍቃድን ለማስተላለፍ አሠራውና ሠራተኛው መስማማት

ያለባቸው መሆኑን ቢያስገነዝብም ስምምነታቸው ግን ግዴታ በግልጽ መሆኑን እንደሚገባው የግልጽነት ፎርማሊቲን እንዲያሟላ አያስገድድም። ስምምነት መኖሩን ደግሞ ከአሠራር መረደት ይቻላል። በመሆኑም አመልካች ፍቃድ ተላልፏል ለማለት አሠራውና ሠራተኛው የግድ በግልጽ መስማማት አለባቸው የሚለው ክርክሩ ተቀባይነት የለውም።

ው ሣ ኔ

1. ተጠሪ ወደ ገንዘብ ተለውጦ እንዲከፈለው የጠየቀው የአመት ዕረፍት ቀናት ክፍያ ሁሉም ሊከፈለው አይገባም።
2. ተጠሪ የ1984 የ1985 እና የ1986 ከሥራ እስከተሰናበተበት እስከ ጥር 30 ድረስ ያለው የአመት ዕረፍት በገንዘብ ተቀይሮ እንዲከፈለው።
3. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በሥራ ክርክር መዝገብ ቁጥር 1438 ነሐሴ 16 ቀን 1994 ዓ.ም እንዲሁም የከፍተኛ ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር 15313 ህዳር 25 ቀን 1996 ዓ.ም የሰጡት ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ቁ.348/1/ መሠረት ተሻሽሎ ተወስኗል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት